

Skolverket
registrator@skolverket.se

Yttrande över Skolverkets förslag

(Skolverkets dnr 2022:1205)

Specialpedagogiska skolmyndighetens (SPSM) yttrande avser Skolverkets förslag till förordning om ändring i skolförordningen (2011:185), förordning om ändring i gymnasieförordningen (2010:2039), och Skolverkets föreskrifter och allmänna råd om tilläggsbelopp för extraordinära stödåtgärder.

Förslag till förordning om ändring i skolförordningen (2011:185)

SPSM tillstyrker förslaget om ändring av 14 kap. 8 § skolförordningen (2011:185).

SPSM tillstyrker den föreslagna formuleringen av det första stycket i den nya paragrafen 14 kap. 8 a §. SPSM vill särskilt lyfta fram det positiva med att bestämmelsen lyfter fram att åtgärdens omfattning och varaktighet särskilt ska beaktas.

SPSM har vissa synpunkter gällande det andra stycket i den nya paragrafen 14 kap. 8 a §. Synpunkterna delas upp gällande olika delar av stycket, i tre separata avsnitt.

”Extraordinära stödåtgärder kan avse assistenthjälp, anpassning av lokaler, särskilda lärverktyg...”

Assistenthjälp och anpassningar av lokaler anges redan i nuvarande bestämmelse. SPSM vill i detta sammanhang lyfta att formuleringen ”assistenthjälp” enligt SPSM inte är oproblematiskt, då formuleringen är otydlig i förhållande till de personalförstärkningar som sker utifrån behov hos en enskild elev. SPSM menar att en mer generell formulering, såsom ”personalförstärkning” vore lämpligare än ”assistenthjälp”. Formuleringen ”assistenthjälp” kan uppfattas som att den syftar på elevassistenter, vilket inte alltid motsvarar elevens behov. Gällande elevassistenter så visar forskning på flera riskfaktorer med att använda sig av en yrkesgrupp utan pedagogisk

utbildning i skolans arbete med elever i behov av särskilt stöd. En risk som studierna visar på är att elevassistenter i stor utsträckning blir undervisare, något som de inte är utbildade för.¹ SPSM ser positivt på att lärverktyg läggs till i uppräkningsdelen i bestämmelsen.

...åtgärder som vidtas i syfte att skapa särskilt små elevgrupper med hög lärartäthet och specialpedagogisk kompetens...

SPSM avstyrker att förordningen anger åtgärder som vidtas ”i syfte att skapa särskilt små elevgrupper”. SPSM menar att resurser som avsetts bör relatera till att anpassa och tillgängliggöra en lärmiljö, inte att ”skapa” ”särskilt små elevgrupper”. SPSM ställer sig också tveksam till dess förenlighet med bestämmelserna om särskilt stöd, där en utgångspunkt för stödinsatserna är att stöd i första hand ska ges i den elevgrupp som eleven tillhör (3 kap. 8 § skollagen) och i de fall en elev får undervisning i en annan undervisningsgrupp (särskild undervisningsgrupp) ska stödinsatsen inte omfatta fler ämnen eller längre tid än nödvändigt.² Om en elev kan delta i sin ordinarie elevgrupp en viss del av utbildningen ska eleven kunna göra det. Om eleven inte längre är i behov av särskilt stöd i form av särskild undervisningsgrupp ska eleven återgå till sin ordinarie undervisningsgrupp. SPSM ser det därför också som olämpligt att formulera bestämmelsen om tilläggsbelopp så att ersättningen bygger på elevens tillhörighet till en liten grupp. SPSM menar att det är viktigt att anpassningar görs i relation till lärmiljön.

I en inkluderande verksamhet där lärmiljön är helt anpassad utifrån en individs behov innebär det att lärmiljön är tillgänglig, både pedagogiskt, socialt och fysiskt. Tillgänglighet i ett vidare perspektiv handlar om att alla elever ska ges möjlighet att ta del av lärande och gemenskap i hela lärmiljön och att skolenheter ska anpassa den pedagogiska, den fysiska och den sociala miljön i relation till elevers lärande.³ En helt anpassad lärmiljö kan

---

¹ Henrik Lindqvist, Elevassistenter i skolan - en forskningsöversikt, 2020, Linköpings universitet, <https://open.lnu.se/index.php/PFS/article/view/2021>

² Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2022:334) om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram.

³ Skolverkets webbplats, *Utredning av en elevs behov av särskilt stöd*. Introduktion till materialet, rubrik Diskrimineringslagen och tillgänglig utbildning, <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/utredning-av-en-elevs-behov-av-sarskilt-stod>

finnas såväl inom en ordinarie undervisningsgrupp som i ett mindre sammanhang, med fördel genom en flexibel och varierad lösning.

Om ett tillägg ska göras i bestämmelsen menar SPSM att formuleringen bör justeras, så att lärartäthet och specialpedagogisk kompetens relaterar till ett tillgängliggörande av lärmiljön, och inte till en liten elevgrupp, vilket också tydliggör att det kan finnas en flexibilitet. Extraordinära stödåtgärder ska också utgå från en enskild elevs behov. Den inledande delen i formuleringen om ”åtgärder som vidtas i syfte att skapa...” är enligt SPSM otydligt i relation till elevens behov. SPSM föreslår därför följande formulering:

”...åtgärder för en elev i behov av en helt anpassad och tillgänglig lärmiljö med exempelvis särskilt små elevgrupper, hög lärartäthet och specialpedagogisk kompetens...”

...eller andra extraordinära stödåtgärder, däribland sådana som riktas till barn och elever med funktionsnedsättning, stora inlärningssvårigheter eller långvarig skolfrånvaro.

SPSM ser positivt på att det framgår av den föreslagna 8 a § 2 st. att de åtgärder som anges om vad som kan omfattas är exempel, och inte är uttömmande, samt att åtgärder som riktas till barn och elever med funktionsnedsättning nämns särskilt.

SPSM har inga synpunkter på förslagen om de nya bestämmelserna 14 kap. 8 b § och 8 c § skolförordningen.

Förslag till förordning om ändring i gymnasieförordningen (2010:2039)

SPSM tillstyrker förslaget om ändring av 13 kap. 7 § gymnasieförordningen (2010:2039).

SPSM har motsvarande synpunkter på förslaget till 13 kap. 7 a § gymnasieförordningen som framförts ovan angående 14 kap. 8 a § skolförordningen (se synpunkter ovan).

Det innebär alltså bland annat att SPSM avstyrker att förordningen anger ”åtgärder som vidtas i syfte att skapa särskilt små elevgrupper”, (i 13 kap. 7 a § 2 st. gymnasieförordningen) och istället förespråkar:

”Åtgärder för en elev i behov av en helt anpassad och tillgänglig lärmiljö med exempelvis särskilt små elevgrupper, hög lärartäthet och specialpedagogisk kompetens”

SPSM har inga synpunkter på förslagen om de nya bestämmelserna 13 kap. 7 b och 7 c gymnasieförordningen.

Skolverkets föreskrifter och allmänna råd om tilläggsbelopp för extraordinära stödåtgärder

SPSM har inga synpunkter på 1 och 2 §§ i förslaget till föreskrift.

SPSM har följande synpunkter gällande 3 §. *Uppgifter som ska lämnas vid ansökan.* Förslaget om vilka uppgifter ansökan ska innehålla medger inga undantag. SPSM menar att det finns situationer då alla delar inte alltid kan uppfyllas. Ett exempel är egenvård. Om det rör sig om extraordinära stödinsatser i form av egenvård bedömer SPSM att skolan inte har allt det underlag som efterfrågas. Då finns istället en plan för hantering av egenvård. Det kan också finnas situationer för elever med långvarig skolfrånvaro, där det inte finns fullständigt underlag, exempelvis där utredning om bedömning av särskilt stöd inte har kunnat göras. Ansökan bör inte kunna avslås enbart på grund av att en ansökan inte är komplett, utan ett avslag bör förutsätta att de materiella förutsättningarna inte kan styrkas. SPSM menar därför att Skolverket bör överväga att formulera förtydligande i ett allmänt råd, för att hänsyn ska kunna tas till ovan situationer i ansökningsförfarandet, eller i bedömningen av ansökan.

SPSM har invändningar mot 3:e punkten i 3 §. En beskrivning av *anledningen till* att barnet eller eleven har ett omfattande behov av särskilt stöd som kräver extra ordinära stödåtgärder, är problematisk då det finns en risk att det tolkas som ett diagnoskrav. En elev kan vara i behov av särskilt stöd oavsett om eleven har en medicinsk diagnos eller inte. Om en elev har en medicinsk diagnos utgör enbart angivandet av diagnosen, t.ex. Aspergers syndrom eller ADHD, inte en beskrivning av elevens behov av särskilt stöd.

En elev med en sådan diagnos kan däremot, i likhet med en elev utan diagnos, ha behov av t.ex. fasta rutiner, struktur och kontinuitet.⁴

Anledningen till att barnet eller eleven har ett omfattande behov av särskilt stöd som kräver extraordinära stödåtgärder inryms till stora delar i det som enligt Skolverkets förslag ska beskrivas under punkt 1 *en beskrivning av barnets eller elevens stödbehov* och under punkt 2 *en beskrivning av vilka extraordinära stödåtgärder som behövs för att tillgodose barnets eller elevens behov av stöd*, samt delvis under punkt 4, *relevanta uppgifter från den kartläggning av barnets behov som gjorts i förskolan...* Om Skolverket menar att något annat ska beskrivas är det enligt SPSM otydligt vad det avser.

SPSM har även synpunkter på formuleringen av 4:e punkten i 3 §.

SPSM menar att ett tillägg borde göras om utredning av elevens behov av särskilt stöd.⁵ Punkten skulle då kunna lyda:

”relevanta uppgifter från den kartläggning av barnets behov som har gjorts i förskolan, *utredning av elevens behov av särskilt stöd och elevens åtgärdsprogram, och*”

I 3 § saknar SPSM elevens perspektiv. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.⁶ Eleven ska involveras i arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd.⁷ SPSM menar att en punkt om elevens delaktighet borde läggas till i 3 §. Det skulle exempelvis kunna utformas utifrån hur det anges i stödmaterialet idag:

en redogörelse för barnets eller elevens egen uppfattning av förskolans eller skolans lärmiljö, de åtgärder som prövats och vad barnet eller eleven över tid upplever fungerar bättre eller sämre i lärmiljön.

SPSM har inga synpunkter på 4 § och 5 §.

---

⁴ Prop. 2013/14:160 *Tid för undervisning - lärares arbete med stöd, särskilt stöd och åtgärdsprogram*, s 38.

⁵ Utredning av elevens behov av särskilt stöd finns också med i punkten i nuvarande stödmaterial.

⁶ 1 kap. 10 § skollagen samt FN:s konvention om barnets rättigheter artikel 12.

⁷ Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2022:334) om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram.

Efter ändringar i förordningar och beslut om ny föreskrift kommer stödmaterialet om tilläggsbelopp troligtvis att behöva revideras. SPSM bidrar gärna i det arbetet.

I detta ärende har Lena Hammar, Elisabeth Högberg, Anita Sundström Wåhlin och Catrin Tufvesson varit sakkunniga. Föredragande har varit juristen Rebecka Pomerling.

För Specialpedagogiska skolmyndigheten

Aurora Lindberg
Tf generaldirektör